

ὄν, διεσπάρησαν εἰς τὸν πίνακα κατὰ τὸ πρῶτον γράμμα αὐτῶν κ.ο.κ. Ἡ τοιαύτη κατάταξις οὐδὲν ὀφείλει διευκολύνει τὴν γλωσσικὴν ἔρευναν, ἰδιαίτερώς ἀναγκαίαν ἐνταῦθα διὰ τὸ πλῆθος τῶν τύπων καὶ τῶν λέξεων, τῶν διαλεκτικῶν καὶ μετρικῶν σχηματισμῶν.

Ἐν τούτοις, γενικῶς, ἀλλὰ καὶ εἰδικῶς ἀπὸ ἑλληνικῆς πλευρᾶς, μεθ' ἰκανοποιήσεως κρατοῦμεν τὴν ἔκδοσιν τοῦ Μ. Gigante μὲ τὴν εὐχὴν νὰ πλουτισθῇ ἡ βυζαντινὴ μας φιλολογία μὲ ἐργασίας ἀποκαλυπτικὰς διὰ τὴν μορφήν καὶ τὸ ἔργον τοῦ Σωφρονίου, ἀνταξίας τῆς προσφορᾶς του εἰς τὸ ἔθνος καὶ τὸν χριστιανισμόν.

ΣΟΦΙΑ Δ. ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

Παν. Ἰ. Ζέπου, Μιχαὴλ Φωτεινοπούλου Νομικὸν Πρόχειρον (Βουκουρέστιον 1765) τὸ πρῶτον ἐκδιδόμενον, Ἀθῆναι 1959. Εἰς 8ον μέγα, σ. ιβ' + 304 + φ. 3 ἄ.ἀ. [= Ἀρχεῖον Ἰδιωτικοῦ Δικαίου, τόμος ΙΖ', 1954 - 1959].

Εἶναι εὐτύχημα διὰ τὴν ἑλληνικὴν νομικὴν ἐπιστήμην, ὅτι ἀνέκαθεν ὁ ἀείμνηστος καθηγητὴς Ἀνδρεάδης εἶχε τὴν ἔμμονον ἰδέαν, ὅτι νέοι τινὲς Ἕλληνες νομικοί, ἀντὶ τῆς τελειοποιήσεως τῶν σπουδῶν των εἰς «Εὐρώπην» — ἢ παραλλήλως πρὸς ταύτην — θὰ ἔπρεπε νὰ σπουδάσουν εἰς Ρουμανίαν, ὅπου κατὰ τὸν ἰη' καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ιθ' αἰῶνος ἤκμασεν ἡ λεγομένη φαναριωτικὴ περίοδος τῆς ἱστορίας τῶν παραδουναβίων χωρῶν· ἦτο ἐπίσης εὐτύχημα, ὅτι ὁ Ἀνδρεάδης ἔπεισε πρὸ 28 περιπου ἐτῶν τὸν νεαρώτατον τότε κ. Π. Ζέπον νὰ πραγματοποιήσῃ τὸ εἰς Ρουμανίαν ταξείδιον σπουδῶν, ὅπου παρέμεινεν οὗτος ἐπὶ τινα ἔτη ἐκεῖ ἐπὶ τόπου, ὁ κ. Ζ., αὐξήσας τὸν ἤδη ἀρκετὰ σεβαστὸν ἀριθμὸν ξένων γλωσσῶν, ἃς τελείως κατέχει, καὶ διὰ τῆς ρουμανικῆς, κατέστη τελείως ἐνήμερος τῆς σχετικῆς ρουμανικῆς βιβλιογραφίας, τὴν ὅποιαν ἔκτοτε συνεχῶς παρακολουθεῖ. Καρπὸς τῶν ἐκεῖ σπουδῶν του ὑπῆρξε τὸ 1935 ἡ ἔκδοσις τοῦ Συνταγματικοῦ Νομικοῦ τοῦ βοεβόδα Οὐγγροβλαχίας Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου (1780), εἰς ἑλληνικὴν καὶ ρουμανικὴν γλῶσσαν, μετὰ σοφῶν ἐκτεταμένων προλεγομένων (ἔξ 140 σελίδων εἰς 4ον). Ὁ φόρτος τῆς πανεπιστημιακῆς διδασκαλίας τοῦ ἀστικοῦ Δικαίου ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Θεσσαλονίκης καὶ (ἀπὸ τοῦ 1953) τῶν Ἀθηνῶν καὶ ἡ ἐκ παραλλήλου καταπληκτικὴ πολυσχιδὴς ἐπιστημονικὴ δρασίς του — ἀλησμόνητος θὰ παραμείνῃ ἡ λαμπρὰ διεξαγωγὴ τοῦ Θ' βυζ. Συνεδρίου ἐν Θεσσαλονίκῃ τὸ 1953, οὗτινος διετέλεσεν ἡ ψυχὴ, ὡς Γεν. Γραμματεὺς — δὲν ἐμπόδισαν τὸν κ. Ζ. νὰ ἐκδίδῃ διαφόρους νομικὰς μελέτας, αὐτοτελῶς ἢ εἰς ἑλληνικὰ καὶ

ξένα περιοδικά. Ἐπανερχόμενος ὁ κ. Ζ. εἰς τὰς παλαιὰς ἑλληνικὰς νομικὰς συλλογὰς τῶν παραδουναβίων χωρῶν, ἐξέδωσεν ἐσχάτως τὸ ἀνωτέρω ἀναγγελλόμενον Ν. Π. τοῦ Φωτεινοπούλου. Εἶναι περιεργος ἡ προϊστορία τῆς ἐκδόσεως: τὸ 1937 ὁ ἐν Ἰασιῶν καθηγητὴς Berechet παρέδωσεν εἰς τὸν κ. Ζ. χειρόγραφον τοῦ κρατικοῦ Ἀρχείου Ἰασιῶν, περιέχον τὸ Ν. Π. τοῦ Φωτεινοπούλου, πρὸς ἀπὸ κοινοῦ ἐκδοσιν, τοῦ μὲν κ. Ζ. ἀναλαβόντος τὴν ἀνάγνωσιν καὶ ἐκδοσιν τοῦ ἑλλ. κειμένου, μετὰ ὑπομνήματος, τοῦ δὲ Β. ἀναλαβόντος τὴν εἰς τὴν ρουμανικὴν μετάφρασιν. Ὁ θάνατος τοῦ Β. (1946) δὲν ἐπέτρεψε τὴν ἐκτέλεσιν τῆς μεταφράσεως — ἡ ὁποία, δι' ἡμᾶς, οὐδὲν θὰ προσέθετε, θὰ ἐπέτρεπε δὲ μόνον νὰ δικαιολογήσῃ τὴν ὑπὸ τῆς Ρουμανικῆς Ἀκαδημίας ἐκδοσιν τοῦ ἔργου —. Οὕτω ὁ κ. Ζ. ἀπεφάσισε τὴν ἰδίαις αὐτοῦ δαπάναις ἐκδοσιν τοῦ ἑλλ. κειμένου, μετὰ ὑπομνήματος καὶ Εἰσαγωγῆς, μετὰ πλουσιωτάτης, ἰδίᾳ ρουμανικῆς, βιβλιογραφίας, ἐκ 32 σελίδων καὶ μετὰ τριῶν πινάκων ἐν τέλει: α) τῶν Πηγῶν, β) κυρίων ὀνομάτων, πραγμάτων καὶ νομικῶν ὄρων καὶ γ) λεξιλογίου λέξεων ξένης προελεύσεως ἢ ἰδιωτισμῶν. Τοῦ Ν. Π. εἶναι γνωστὰ καὶ ἄλλα δέκα χφ., ἅπαντα ἐν Ρουμανίᾳ· αἱ συνθῆκαι τῆς ὑπὸ τοῦ κ. Ζ. ἐκδόσεως δὲν ἐπέτρεψαν τὴν ἀντιβολὴν τῶν χφ. τούτων· εἶναι ἄγνωστον, ἔάν, ἐκ τούτου, ἡ ἐκδοσις τοῦ κ. Ζ. ὑστερῇ· πάντως συμφωνῶ μετὰ τοῦ κ. Ζ. (σελ. 2), ὅτι ἔπρεπε νὰ γίνῃ ἡ ἐκδοσις, ἔστω καὶ ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ἑνὸς χφ. Ἐὰν ὑπάρχουν ἄξιοι λόγου διαφοραὶ μεταξὺ τῶν λοιπῶν χφ. καὶ τοῦ ἐκδοθέντος, δύναται ἡ Ρουμ. Ἀκαδημία νὰ ἐπανεκδώσῃ κριτικῶς τὸ Ν. Π., ὅπως ἤρχισεν ἐσχάτως ἐπανεκδίδουσα νομικὰς συλλογὰς τῆς ἰδίας περιόδου.

Συμφωνῶ μετὰ τοῦ κ. Ζ. ὡς πρὸς τὴν μέθοδον τῆς ἐκδόσεως (σελ. 31 - 32)· ἐπίσης συμφωνῶ εἰς τὴν τήρησιν τῆς ὀρθογραφίας τοῦ κειμένου· θὰ εἶχα δισταγμοὺς ὡς πρὸς τὴν διόρθωσιν τῆς ὀρθογραφίας, χάριν ὁμοιομορφίας, ὁσάκις αὕτη ποικίλλει, ἐὰν δὲν ἐσημειοῦντο αἱ διορθώσεις ἐν τῷ ὑπομνήματι. Ὁρθῶς παρατηρεῖ ὁ κ. Ζ. (σελ. 22), ὅτι δὲν προβαίνει εἰς ἀνάλυσιν τοῦ περιεχομένου τοῦ Ν. Π., διότι τοιαύτη ἀνάλυσις θὰ ἐσήμαινε κατ' οὐσίαν πλήρη σχεδὸν ἐκθεσιν τοῦ ὅλου συστήματος τοῦ Βυζ. Δικαίου. Ἀρκεῖ, ὅτι μελλοντικῶς οἱ πραγματευόμενοι εἰδικὰ θέματα τοῦ Μεταβυζ. Δικαίου θὰ δύνανται νὰ καταφεύγουν εἰς τὸ κείμενον τοῦ Ν. Π. Οὗτος εἶναι ὁ σκοπὸς τῆς ἐν λόγῳ ἐκδόσεως καὶ εἶναι σπουδαία ἡ προσφορὰ τοῦ κ. Ζ. εἰς τὴν ἔρευναν τῆς ἱστορίας τοῦ Μεταβ. Δικαίου.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ Σ. ΓΚΙΝΗΣ